

Klage til Riksadvokaten over henleggelse

1 Bakgrunn. Overordnet om klagen

Grandmothers Against Genocide og den norske Palestinakomiteen (heretter klagerne) påklager med dette NASTs beslutning om henleggelse av anmeldelsene i sak 16783364 og sak 17058249, til Riksadvokaten.

Det vises til beslutning i påtegningsark fra NAST signert Carl Fredrik Fari 6. juli 2026 (Dok.nr. 01,04), med henleggelseskode 106 – «henleggelse fordi det ikke er rimelig grunn til å iverksette etterforskning». Klagerne har også merket seg påtegningsarket fra Kripos ved Cecilie Marie Aspelund Bruset av 1. juli 2026 (Dok.nr. 01,03), hvoretter Kripos anbefalte at sakene henlegges med kode 106. Klagerne har videre merket seg at sakskomplekset formelt ikke er henlagt fordi «intet straffbart forhold anses bevist» (kode 028/103).

NAST har i sin vurdering (s. 5) tatt utgangspunkt i straffeprosessloven § 224 første ledd, om at det skal foretas etterforskning når det er «rimelig grunn» til å undersøke om det foreligger et straffbart forhold. NAST har vist til riksadvokatens rundskriv nr. 3/1999 del III, og pekt på at sentrale elementer i vurderingen vil være *sannsynligheten for at det er begått et straffbart forhold, forholdsmessigheten mellom forholdets alvor og nødvendig etterforskningsinnsats, samt at etterforskningen skal være saklig begrunnet*.

NAST har særlig basert seg på at det er lite sannsynlig at de anmeldte handlinger er straffbare og at det ikke er tilstrekkelig grunn til å bruke ressurser på etterforskning.

Samtidig har NAST lagt til grunn at de anførte straffbare forholdene «er svært alvorlige, noe som tilsier at det i utgangspunktet skal lite til for å iverksette etterforskning» (s. 5).

NAST har videre lagt til grunn at det foreligger «flere internasjonale rapporter m.v. som underbygger at Israel har begått «internasjonale kjerneforbrytelser» i Gaza». NAST viser til tre rapporter fra FNs uavhengige undersøkelseskommisjon hvor det er konkludert med folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser, også rettet mot palestinske barn.

De hovedhandling anmeldelsene gjelder, kunne altså ikke ha vært mer alvorlige. Samtlige hovedhandling fremhevet i anmeldelsene har lovens høyeste strafferamme, fengsel i 30 år. Det samme gjelder for medvirkning.

Overordnet anfører klagerne 1) at NASTs vurdering og begrunnelse er mangelfull, og at den dessuten er for generell, 2) at det i lovens forstand var og er rimelig grunn til å iverksette etterforskning, og 3) at det i denne saken foreligger etterforskningsplikt etter loven, menneskerettighetene og folkeretten. Klagerne anfører dessuten at riksadvokat Jørn Sigurd Maurud bør vurdere sin habilitet (se nedenfor pkt. 6).

Klagerne har vurdert en eventuell avgrensning av klagen, for eksempel til henleggelsene for så vidt gjelder NBIM, Norges Bank, daglig leder i Norges Bank Investment Fond, Nicolai Tangen, og finansminister Jens Stoltenberg, eventuelt kun Norges Bank og NBIM. Klagen kunne også ha vært avgrenset til medvirkningshandlinger relatert til færre selskaper enn de som er fremhevet i anmeldelsene.

Slik klagerne ser det, står imidlertid påtalemyndigheten temmelig fritt til å tilskjære en etterforskning i denne saken, i hvert fall inntil en mer avgrenset etterforskning er gjennomført og konkludert. Det tungtveiende preventive hensynet – å motvirke straffefrihet for de mest alvorlige forbrytelser og nye tilsvarende handlinger som er belagt med straffelovens strengeste straff – tilsier at i hvert fall noen av de anmeldte handlinger må etterforskes for å ivareta offentlige interesser.

Denne klagen retter seg derfor først og fremst mot at hele det anmeldte sakskomplekset er henlagt uten noen etterforskning.

2 Beslutningen om henleggelse er mangelfullt vurdert og begrunnet

Etter klagerens syn kreves det en god begrunnelse for at det ikke er nødvendig å etterforske de anmeldte forhold, gitt hovedhandlingenes alvorlighet og at mulige medvirkningshandlinger også vil være alvorlige og er nokså grundig redegjort for i anmeldelsene.

Palestinakomiteens anmeldelse redegjør for både objektive og subjektive straffbarhetsvilkår i relasjon til hver enkelt anmeldt person og hvert enkelt anmeldt foretak, ut fra læren om at medvirkning til medvirkning er straffbart i norsk strafferett og i internasjonal strafferett, jf. Roma-vedtektene for Den internasjonale straffedomstolen (ICC) og tilhørende rettspraksis og teori. Palestinakomiteen har konkludert med at vilkårene for straffansvar sannsynligvis er oppfylt, i hvert fall i relasjon til noen av de anmeldte personer og foretak gjennom administrasjonen av Oljefondets portefølje konkret i relasjon til alle eller flere av de omtalte selskaper i anmeldelsen.

Grandmothers har pekt på at Oljefondets samlede investeringer og eierskap i alle de selskaper som har medvirket til en eller flere av de aktuelle forbrytelser også direkte har påvirket israelske myndigheters handlingsmønstre og vilje. Det har skjedd ved at disse myndigheter har blitt oppmuntret til å fortsette sine forbrytelser med fortsatt god støtte av selskaper som blant andre Norge gjennom Oljefondet er medeier i, uten at fondet har solgt seg ut av mer enn noen få av disse selskapene. Det siste skjedde først etter mye medieoppmerksomhet i fjor sommer og tidlig høst.

Ingenting av dette er imøtegått med nærmere konkret juridisk eller faktisk argumentasjon i NASTs beslutning, eller i Kripos' anbefaling om henleggelse. Klagerens syn er at det bare er etterforskning som vil kunne bekrefte eller avkrefte om det foreligger straffansvar.

NAST har først og fremst ment at det er lite sannsynlig at den medvirkning som er påstått og nærmere begrunnet i anmeldelsene kan være straffbar. Klagerne anfører på sin side at NASTs beslutning ikke gir noen overbevisende begrunnelse for at de anmeldte forhold ikke er straffbare. NAST forklarer i liten grad hvilke straffbarhetsvilkår som konkret ikke er oppfylt i relasjon til de

anmeldte personer og foretak og i relasjon til de potensielle medvirkningshandlinger som er anført og nærmere begrunnet av anmelderne.

Når det gjelder de objektive straffbarhetsvilkår, synes NASTs vurdering å være at det ikke er sterk nok sammenheng mellom bistandshandlingen og utførelsen av hovedhandlingen til at det er naturlig å knytte straffansvar til den (s. 5). NAST har vist til HR-2025-2303-A avsnitt 27, Ot.prp. nr. 90 (2023-2004) s. 410 og HR-2020-1681-A, avsnitt 14.

Det er etter klagerens syn nokså begrenset hvor mye som kan utledes fra disse rettskildene med henblikk på de anmeldte forhold. Departementet var i nevnte proposisjon opptatt av at dagligdagse handlinger ikke nødvendigvis rammes selv om de rent faktisk kan ha virket med i utførelsen av hovedhandlingen. HR-2025-2303-A gjaldt et slagsmål mellom ungdommer hvor en av ungdommene var blitt utsatt for planlagt vold fra to andre mens en fjerde ungdom var til stede uten å utøve vold og ble tiltalt for medvirkning. HR-2020-1681-A gjaldt bistand til etablering av en cannabisplantasje. Selv om uttalelsene fra Høyesterett i avsnittene det er vist til er prinsipielle og generaliserbare, gir de ingen løsning på spørsmål om medvirkning i herværende sakskompleks hvor det dreier seg om hovedhandling og bistand av en helt annen karakter.

Klagerne spør seg om NAST og Kripos har tatt inn over seg at svært omfattende forbrytelser som folkemordet på palestinerne typisk gjennomføres ved hjelp av et stort antall medvirkere i forskjellige funksjoner og i flere ledd. Kjerneforbrytelser kan kreve tusenvis av medvirkere. Det er særlig tilfellet med folkemordet på palestinerne. Det dreier seg både om enkeltpersoner, institusjoner og organiserte grupper på ulike nivåer i staten, og nasjonale og internasjonale selskaper som leverer våpen, varer og tjenester som bidrar til handlingene, også over tid. Det har også vært banker og andre finansinstitusjoner som finansierer ulovlige handlinger som okkupasjon og ulovlig bosetting, slik som anmelderne har redegjort for i anmeldelsene til NAST. Men det har også handlet om nasjonale og internasjonale investorer som sørger for å holde okkupasjonen og folkemordmaskineriet i gang mot fortjeneste. FNs spesialrapportør for situasjonen i de okkuperte palestinske områder har analysert og beskrevet blant annet betydningen av finanssektorens bidrag, hvor det norske oljefondet er trukket frem som en av aktørene som har gjort folkemordet lettere å gjennomføre.

Klagerne er overrasket over at det ikke er spor av slik tenkning omkring karakteren av den type forbrytelser og medvirkningshandlinger som omfattes av straffeloven kapittel 16 i NASTs beslutning. Mangler påtalemyndigheten adekvat begrepsforståelse for å kunne analysere og vurdere medvirkning til folkerettslige kjerneforbrytelser? Forstår påtalemyndigheten den store sosiale farligheten av medvirkning til denne typen hovedhandling? Den sosiale farligheten her kan ikke enkelt sammenliknes med medvirkning til vold i et slagsmål i et lite ungdomsmiljø eller dyrking av cannabis. Om noe, burde påtalemyndigheten og domstolene stille mindre krav til tilknytning mellom hovedhandling og bistand når den sosiale farligheten av både hovedhandling og eventuell medvirkning er svært stor.

I HR-2025-2303-A avsnitt 27-28, med henvisninger til HR-2019-2205-A og HR-2020-1681-A, stilles det heller ikke et veldig høyt krav til tilknytning, bare at vedkommende «på en eller annen måte må

bidra til lovbruddet – hans handling eller unnlatelse må virke med ved den straffbare handlingen» (avsnitt 27). Høyesterett uttalte videre i avsnitt 28:

Fordi en rekke dagligdagse handlinger rent faktisk vil kunne medvirke til at et lovbrudd kan begås, må medvirkningsansvaret også utover det som følger av tilknytningskravet, avgrenses mot handlinger og unnlatelser som ikke er straffverdige eller rettsstridige. I tvilstilfeller vil det kunne være avgjørende om handlingen har en slik «karakter og et slikt omfang at det er naturlig å knytte straffansvar til den», jf. HR-2020-1681-A avsnitt 14.

De anmeldte medvirkningshandlingene er imidlertid ikke «dagligdagse» handlinger. De er tvert imot handlingene foretatt av profesjonelle aktører og toppolitikere i sitt arbeid, hvor det stilles høye krav til etisk vurderingsevne – enten det er i stilling i NBIM, Norges Bank eller Finansdepartementet, eller i rollen som høyt betrodd offentlig tjenesteperson eller rikspolitiker som styrer landet. Det kan ikke her være rom for et ekstra slingsringsmonn, slik som i tvilstilfeller ved mer dagligdagse handlinger.

På grunn av den sosiale farligheten av enhver form for medvirkning til kjerneforbrytelser, bør det dessuten som nevnt foran snarere stilles mer lempelige krav til tilknytning enn ellers. Det er dette som burde være «naturlig» ut fra «karakteren» og «omfanget» av de anmeldte medvirkningshandlingene, eventuelt handlinger som impliserer særskilt overordnet ansvar. Medvirkningshandlingene dreier seg om investeringer og opprettholdelse av betydelige eierposisjoner med stemmerett og innflytelse, i mange tilfeller også om økte investeringer i de samme selskaper, slik som dokumentert av anmelderne, samtidig som disse selskapene kan ha medvirket til svært alvorlige forbrytelser.

Begrunnelsen som er gitt av NAST om hvorvidt de objektive vilkår kan være oppfylt er derfor etter klagerens mening svært mangelfull. Juridisk sett kan ikke en medeier i et aksjeselskap med stemmerett og ytringsrett på generalforsamlingen, som er klar over at selskapets virksomhet bidrar til alvorlige straffbare handlinger, nyte straffefrihet. Vedkommende vil etter omstendighetene kunne straffes for medvirkning. Dette rettslige forholdet er drøftet og konkludert i anmeldelsene. NAST og Kripos er tause om dette forholdet, som etter klagerens syn representerer en viktig og nødvendig forutsetning for en reell strafferettslig vurdering i saken.

NASTs og Kripos' begrunnelser må forstås slik at straffbar virksomhet i et aksjeselskap aldri kan medføre at en medeier med innflytelse, som er innforstått med selskapets straffbare handlinger, vil komme i nærheten av strafferettslig ansvar som medeier i selskapet mens den straffbare virksomheten i selskapet finner sted. Etter klagerens syn innebærer det i så fall en pervertert og bokstavelig talt livsfarlig forståelse av norsk strafferett. Dette bør klargjøres i påtegningen til Riksadvokaten.

Klagerne mener at Riksadvokaten uansett bør ta tydelig avstand fra en forståelse av gjeldende norsk strafferett som innebærer absolutt straffefrihet for medeiere med innflytelse i aksjeselskap. Det bør presiseres at en mulig ansvarlig medeier i denne forstand også kan være en statlig medeier hvor eierskapene er organisert gjennom et statlig fond, som med Oljefondet, og at også personer som administrerer eller har et overordnet ansvar for et slikt fond med kunnskap

om de faktiske forhold, vil kunne holdes personlig ansvarlig. Riksadvokaten bør med andre ord klargjøre hva som er norsk strafferett på dette punktet.

Det er antakelig først med en slik avklaring at påtalemyndigheten på en forstandig måte kan vurdere holdbarheten i anførselene i anmeldelsene i herværende sakskompleks.

Etter klagerens syn er gjeldende strafferett at det ikke gjelder straffefrihet for medeiermedvirkning. Med medeiermedvirkning siktes det til tilfeller hvor en aksjeeier har stemmerett og innflytelse til å gjøre sitt syn gjeldende på generalforsamlingen og i dialog med selskapet på et høyt nivå, uten at denne innflytelsen blir brukt til å endre selskapets adferd hva gjelder straffbar virksomhet i selskapet og hvor aksjeeieren heller ikke trekker seg ut av eierposisjonen og anmelder det straffbare forholdet. Et eventuelt straffansvar beror derfor utelukkende på om de alminnelige vilkårene for straffbar medvirkning er oppfylt. Investeringer og eierskap i aksjeselskap som helt eller delvis driver med kriminalitet, er altså ikke noen frisone i samfunnet, slik som NAST og Kripos kan se ut til å mene.

NASTs begrunnelse for hvorfor de subjektive straffbarhetsvilkår ikke kan være oppfylt, er etter klagerens syn om mulig enda tynnere og dertil misvisende.

Kravet til medvirkerens «doble forsett», som NAST og Kripos har fremhevet som ledd i sin begrunnelse for henleggelse, var ikke fremmed for klagerne. I Palestinakomiteens anmeldelse er det doble skyldkravet konsekvent drøftet og konkludert i relasjon til hver av de enkelte personer og foretak. Det kan for eksempel vises til anmeldelsen fra Palestinakomiteen, pkt. 4.1.3, hvor det doble skyldkravet er drøftet og konkludert i relasjon til NBIM som foretak. Blant annet heter det i dette avsnittet (s. 15):

Flere av de som har handlet på vegne av NBIM har vært klar over de faktiske forhold av betydning for NBIMs medvirkning, jf. § 15 (medvirkning), jf. § 22 (forsett). Det er ikke et krav at NBIM eller noen som har handlet på vegne av NBIM har vært motivert av, eller har ment å medvirke til straffbare handlinger.

Det er tilstrekkelig at noen av disse personer har vært klar over de faktiske forhold; den vedvarende israelske okkupasjonen, de israelske bosettingene og den generelle situasjonen på Vestbredden i relasjon til ulovlig bosetting, og det voldsomme israelske angrepet på Gaza og den palestinske befolkningen etter 7. oktober 2023 i relasjon til folkemord, forbrytelse mot menneskeheten eller krigsforbrytelse, innbefattet kunnskap om ødeleggelsene av sivil infrastruktur inklusive skoler og sykehus, blokaden, matmangel, massedrapene på sivile i Gaza. Det er ikke nødvendig at disse personer har forstått at det israelske angrepet har utgjort folkemord og /eller forbrytelser mot menneskeheten, eller krigsforbrytelser. I tillegg må noen av disse personer ha forstått at NBIM var investert i selskaper som leverte varer eller tjenester som bidro til å opprettholde eller styrke de ulovlige bosettingene eller til å styrke den israelske krigsmaskinen i Gaza. Dersom ingen av disse personene var klar over de faktiske forhold, hvilket synes svært lite sannsynlig, burde alle disse personene ha vært klart over de faktiske forhold, jf. rettspraksis etter § 27 hvoretter uaktsomhet er

tilstrekkelig, jf. § 23 første ledd. Her har i tilfelle uaktsomheten vært grov, jf. § 23 annet ledd.

I samme avsnitt i anmeldelsen er det utdypet hvorfor det doble skyldkravet er oppfylt i relasjon til NBIM. Det kan i relasjon til personer vises til den samme anmeldelsen pkt. 4.7.2 og pkt. 4.7.3, hvor skyldkravet er drøftet i relasjon til Jens Stoltenberg både hva gjelder mulig overordnet ansvar etter straffeloven § 109 og ansvar for medvirkning i perioden etter 7. november 2025, jf. straffeloven § 15, jf. straffeloven kap. 16. Om det siste heter det (s. 33):

Stoltenberg var arkitekten bak vingeklippingen av Etikkrådet og Norges Banks mulighet for forsvarlig forvaltning av Oljefondet fra og med 7. november 2025, jf. foran pkt. 4.7.1. Etter dette tidspunktet har Finansdepartementet og Stoltenberg som finansminister fått et enda større og mer direkte strafferettslig ansvar for forvaltningen av fondet.

Medvirkningen skjer ved forsettlig unnlattelse og eventuelt psykisk og passiv medvirkning, hvor Stoltenberg har vært og er klar over de relevante faktiske forhold uten å gripe inn, jf. straffeloven kap. 16, jf. § 15, jf. § 22. Det dreier seg om medvirkning til folkemord, forbrytelse mot menneskeheten og/eller krigsforbrytelse. Stoltenberg har vært og er klar over situasjonen med langvarig okkupasjon og ulovlige bosettinger på Vestbredden og de faktiske forhold i Gaza siden det israelske angrepet på Gaza og den palestinske befolkningen etter 7. oktober 2023. Han er også klar over Oljefondets investeringer og eierskap i israelske og andre selskaper som har levert varer og tjenester til fordel for bosettingene og Israels krigsmaskin i Gaza.

Det er altså NAST som ut fra begrunnelsen knapt har vurdert om det doble skyldkravet faktisk kan tenkes å være oppfylt i relasjon til de anmeldte foretak og personer, mens anmelderne på sin side uttrykkelig har gjort det og har begrunnet i hvert enkelt tilfelle hvorfor det synes å være oppfylt.

Når NAST og Kripos bruker begrepet «medvirkerens doble forsett» er det dessuten misvisende i relasjon til både foretak og overordnet ansvar, da uaktsomhet kan være tilstrekkelig. Det kreves ikke at den som har handlet på vegne av foretaket har handlet med forsett. Også dette er det redegjort for i anmeldelsen. Ut fra den mangelfulle begrunnelsen er det vanskelig å vite om NAST i det hele tatt har vurdert det lempeligere skyldkravet for foretak og overordnet ansvar.

Det knappe som er av begrunnelse relatert til skyldkravet i NAST beslutning er følgende (s. 6):

[Det] må kunne bevises at de anmeldte personene hadde forsett om at israelske myndigheter ville gjennomføre hovedgjerningene, i tillegg til at de hadde forsett om at Oljefondets investeringer i de omtalte selskapene ville stå i et medvirkende årsaksforhold til hovedgjerningene.

Klagerne mener at dette sannsynligvis kan bevises gjennom etterforskning. Klagerne bemerker videre at det NAST oppstiller i sitatet ikke er annet enn en problemstilling. Det gis ingen reell begrunnelse for at skyldkravet ikke er oppfylt eller kan være oppfylt ut fra de opplysninger som anmeldelsene inneholder. Det sies heller ikke noe om på hvilket punkt eller punkter i anmeldelsen fra Palestinakomiteen at skyldkravet er uriktig fremstilt eller åpenbart uriktig anvendt der hvor Palestinakomiteen konkluderte med at skyldkravet er oppfylt i relasjon til anmeldte personer og foretak.

NASTs bruk av begrepet «forsett» i sitatet foran uten nærmere presiseringer er også noe tilslørende. Forsettsbegrepet inneholder flere former for forsett, herunder kunnskap om de faktiske forhold og sannsynlighetsforsett, og eventuelt forsett, mens NASTs beslutning kan gi inntrykk av at det må kreves hensiktsforsett hvor det har vært meningen eller et ønske om å bidra til forbrytelser mot menneskeheten eller folkemord – hvilket ikke er noe krav. De relevante formene for forsett er presisert og anvendt i anmeldelsen fra Palestinakomiteen, mens NASTs korte uttalelse i sitatet ikke gir noen reell begrunnelse.

NAST har avslutningsvis vist til at «en tilfredsstillende etterforskning av de anmeldte forholdene ville være utfordrende og legge beslag på betydelige ressurser». NAST viser til at Kripos' syn er at en etterforskning av sakene vil bli «svært omfattende og ressurskrevende». Klagerne viser her til at en etterforskning vil kunne tilskjæres slik den i første omgang blir mindre omfattende og ressurskrevende, jf. foran pkt. 1, noe som ikke synes å ha vært vurdert av NAST.

Samlet sett mener klagerne at beslutningen om henleggelse er for mangelfullt vurdert og begrunnet.

3 NASTs vurdering og begrunnelse i beslutningen er for generell

I forlengelsen av pkt. 2 er NASTs vurdering etter klagernes syn også for *generell*.

En så generell vurdering som i denne saken er etter klagernes syn ikke i samsvar med god påtaleskikk og Riksadvokatens retningslinjer. Klagerne viser til Rundskriv nr. 2/2025 fra riksadvokaten, 19. september 2025, pkt. 1.2, side 4, hvor det blant annet heter:

Gjenstanden for henleggelse er «saken», det vil si det straffbare forhold. I rettslig forstand utgjør hvert enkelt forhold selvstendige saker, som hver for seg er gjenstand for behandling og påtaleavgjørelse.

Klagerne har vært enig i at de to *anmeldelsene* burde vurderes i sammenheng. Men det betyr likevel ikke at de forskjellige anmeldte og deres anførte forhold opp mot lovens bestemmelser i straffeloven § 101 flg., jf. § 15, av NAST kan slås sammen til *en generell sak* med en felles vurdering slik NAST har gjort. NAST har i sin vurdering her (beslutningen s. 2) bare vist til Kripos' vurdering i dok. 01,03 pkt. 2, hvor en felles vurdering er funnet hensiktsmessig, også den vurderingen uten nærmere begrunnelse.

Etter klagerne syn har NASTs vurdering og begrunnelse dermed blitt så generell at den ikke oppfyller et rimelig krav til individualisering og spesifisering av de forhold som er anmeldt.

Det er liten tvil om at de forskjellige anmeldte personer og foretak har hatt ulike roller og at forskjellige anførte straffbare forhold kan ha skjedd på ulike tidspunkter. Interaksjonen mellom administrasjonen av Oljefondet og det enkelte relevante selskap i Oljefondets portefølje som kan ha medvirket til hovedhandlingene i Israel og Palestina, har også variert med tiden, for eksempel hva gjelder kjøp, ytterligere oppkjøp eller salg av aksjer, og stemmegivning og annen utøvelse av innflytelse på eller i forbindelse med selskapenes generalforsamlinger. Noen av de anmeldte har hatt mer direkte innflytelse over og trolig et større ansvar for denne forvaltningen enn andre. Når det gjelder foretak, kreves det ikke at noen på vegne av foretaket nødvendigvis må ha handlet med forsett. Det er også forskjell på medvirkning og overordnet ansvar, som i vurderingen burde relateres til den enkelte anmeldte, jf. anmeldelsene.

Klagerne vil derfor hevde at NASTs vurdering og begrunnelse i beslutningen har blitt for generell, særlig sakens kompleksitet og mulige alvorlighet tatt i betraktning.

4 Det foreligger rimelig grunn til å etterforske

4.1 Det er ikke lite sannsynlig at de anmeldte handlinger er straffbare

Klagerne har i sine anmeldelser med tilhørende dokumentasjon og senere suppleringer sannsynliggjort at de relevante israelske hovedhandlingene i Gaza og i resten av Palestina – beordret eller styrt av israelske politiske og militære ledere i samarbeid med det israelske militæret og andre – utgjør folkerettslige kjerneforbrytelser omfattet av straffeloven kapittel 16. Hovedhandlingene er utstyrt med lovens aller høyeste strafferamme – fengsel i 30 år.

NAST uttaler følgende på s. 5 i beslutningen:

De anførte straffbare forholdene – folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser – er svært alvorlige, noe som tilsier at det i utgangspunktet skal lite til for å iverksette etterforskning. Det foreligger dessuten flere internasjonale rapporter m.v. som underbygger at Israel har begått «internasjonale kjerneforbrytelser i Gaza.»

Klagerne forstår det slik at NAST og Kripos er enige med klagerne i at det er overveiende sannsynlig at flere av hovedhandlingene som er beskrevet i anmeldelsene er straffbare, og mener at det samme må legges til grunn av Riksadvokaten i klageomgangen.

NASTs påstand om at det er lite sannsynlig at de anmeldte handlingene er straffbare, knytter seg derfor til de anmeldte norske personer og norske foretaks mulige medvirkning til de israelske kjerneforbrytelsene.

Klagerne har i anmeldelsene påvist hvordan flere selskaper i Oljefondets portefølje gjennom sin kommersielle virksomhet har solgt varer eller tjenester som sannsynligvis har bidratt til å

muliggjøre, effektivisere og gjennomføre folkemordet på palestinerne, forbrytelser mot menneskeheten rettet mot den palestinske sivilbefolkningen, og krigsforbrytelsene i Gaza og på Vestbredden. Når det gjelder Vestbredden, har klagerne særlig fremhevet de ulovlige bosettingene, som utgjør en krigsforbrytelse. Det er følgelig klart at flere selskaper i Oljefondets portefølje har medvirket til sannsynlige forbrytelser omfattet av straffeloven kap. 16. I NASTs vurdering sies det ingen ting om disse selskaperes medvirkning til hovedhandlingene, som er et sentralt faktisk og rettslig element i det anmeldte sakskomplekset. Klagerne mener at Riksadvokaten må legge til grunn at det er sannsynliggjort at alle eller flere av de selskaper anmelderne har trukket frem har bidratt til straffbare hovedhandlingene. Dette kan ikke være «lite sannsynlig».

For eksempel har selskaper i Oljefondets portefølje som har solgt ulike typer våpen til den israelske staten og det israelske militæret, eller som har vedlikeholdt fly og helikoptere som har vært brukt i gjentatte angrep mot sivilbefolkningen og sivil infrastruktur i Gaza, med stor sannsynlighet medvirket til folkemord, krigsforbrytelser eller forbrytelser mot menneskeheten.

Det man dermed står igjen med som eneste forhold som kan begrunne at det er lite sannsynlig at de anmeldte handlinger er straffbare, er de anmeldte personers og foretaks egne bidrag gjennom administrasjonen av Oljefondet. Som nevnt foran har anmelderne, særlig i Palestinakomiteens anmeldelse, systematisk drøftet de aktuelle bidragene fra de anmeldte personer og foretak både ut fra de objektive og de subjektive straffbarhetsvilkårene og konkludert med at det er sannsynlig at det er begått straffbare handlinger. Noen tilsvarende drøftelse er ikke gjennomført av NAST. Det fremstår derfor ikke som overbevisende at NAST uten reell begrunnelse bare har lagt til grunn at det er lite sannsynlig at handlingene er straffbare.

Samlet sett mener klagerne at NAST har tatt feil i sin sannsynlighetsvurdering og undervurdert den reelle sannsynligheten for at handlingene er straffbare.

4.2 Det er ikke uforholdsmessig å etterforske de anmeldte forhold

NAST har videre lagt vekt på at en tilfredsstillende etterforskning av de anmeldte forholdene vil være utfordrende og legge beslag på betydelige ressurser (beslutningen s. 6). Klagerne forstår dette slik at det vil være uforholdsmessig å etterforske ut fra en vurdering av forholdets alvor vurdert opp mot nødvendig etterforskningsinnsats, jf. beslutningen s. 5 med henvisning til riksadvokatens rundskriv nr. 3/1999 del II.

Som nevnt foran kan etterforskningen avgrenses og eventuelt deretter avsluttes på grunn av bevisbildet eller at de hittil etterforskede forhold ikke kan anses straffbare. Det dreier seg videre om svært alvorlige forhold.

Klagerne mener derfor at det ikke vil være uforholdsmessig å etterforske de anmeldte forhold, eventuelt gjennom en i første omgang mer avgrenset etterforskning.

4.3 Det vil ikke være usaklig å etterforske

Av riksadvokatens rundskriv nr. 3/1999 del II (pkt. 3) fremgår det at en etterforskning også må være saklig begrunnet. Kripos har sin anbefaling nevnt at en etterforskning mot konkrete personer for forhold som etter all sannsynlighet ikke vil være straffbare handlinger vil kunne anses som sjikanøs

eller usaklig (også referert i NASTs beslutning s. 4). Det som fremgår av nevnte rundskriv, er følgende:

Generelt gjelder at etterforskningen i enhver henseende må være saklig begrunnet. Det skal ikke tas utenforliggende hensyn. Selvsagt skal man ikke skjele hen til en persons status eller posisjon. En etterforskning kan heller ikke forankres i noe slags politisk motiv - et ønske om å ramme en motstander, kritiker e.l. I så fall kan etterforskningen få karakter av myndighetsmisbruk. Det understrekes at slikt misbruk naturligvis vil kunne foreligge hva enten etterforskning foretas eller unnlates på usaklig grunnlag.

Klagerne er naturligvis enig i at en etterforskning må være saklig begrunnet. Det skal som nevnt i rundskrivet for eksempel ikke tas politiske hensyn eller tas hensyn til «en persons status eller posisjon», verken den ene eller andre veien, jf. at også en henleggelse uten etterforskning skal være saklig begrunnet («hva enten en etterforskning foretas eller unnlates på usaklig grunnlag»). Selv om de anmeldte forhold gjelder viktige norske foretak, høyt betrodde norske tjenestepersoner og toppolitikere, har det sammenheng med at de anmeldte forhold er knyttet til administrasjonen av det norske oljefondet og hvordan denne er organisert på statlig nivå. De anmeldte forhold er grundig redegjort for og forsøkt dokumentert så godt det har latt seg gjøre i anmeldelsene. Klagerne har begrunnet sin oppfatning om at de anmeldte forhold er straffbare etter straffeloven kap. 16.

Klagerne mener derfor at det heller ikke kan ases som usaklig, politisk motivert eller sjikanøst å åpne etterforskning i dette sakskomplekset. Tvert imot mener klagerne at en samlet henleggelse som fremstår som så vidt mangelfullt vurdert og begrunnet som i dette tilfellet, kan gi grunnlag for en mistanke i offentligheten om at henleggelsen er motivert av utenforliggende hensyn.

4.4 Konklusjon

Samlet sett mener klagerne på denne bakgrunn at det i lovens forstand er «rimelig grunn» til å undersøke om det foreligger straffbare forhold, jf. straffeprosessloven § 224 første ledd.

5 Det foreligger etterforskningsplikt

De anmeldte forhold er relatert til straffeloven kap. 16, som inkorporerer folkerettslige kjerneforbrytelser i norsk rett. Det dreier seg om meget alvorlige forhold, hvor straffbarheten etter klagerne syn ikke kan avklares uten etterforskning. Det dreier seg også om en pågående virksomhet gjennom administrasjonen av Oljefondet, som hvis den innebærer straffbare forhold må endres på ut fra tungtveiende offentlige interesser.

Som påpekt av både av Kripos og NAST (s. 5), er medvirkningsansvaret «et selvstendig straffansvar» hvor medvirkeren skal bedømmes ut fra sitt eget forhold. Det har også betydning for etterforskningsplikten på statens eget territorium og overfor norske borgere og foretak. De anmeldte mulige medvirkningsforhold er begått av norske foretak og personer, i all hovedsak i eller fra Norge. Hovedhandlingene omfatter ifølge FNs uavhengige undersøkelseskommisjon både drap og tortur i stor omfang, også rettet mot barn. De anmeldte forhold gjelder medvirkning eller overordnet ansvar for medvirkning til slike hovedhandling, eventuelt medvirkning til medvirkning

via selskaper i Oljefondets portefølje. At de anmeldte forholdene er begått i Norge av norske borgere og foretak, skjerper etterforskningsplikten etter folkeretten og menneskerettighetene.

Klagerne gjør på denne bakgrunn gjeldende at det foreligger etterforskningsplikt både etter loven og menneskerettighetene, jf. typisk EMK artikkel 2–3 og FNs konvensjon om politiske og sivile rettigheter artikkel 6–7.

Roma-vedtektene for Den internasjonale straffedomstolen (ICC) forutsetter at hver medlemsstat tar sin del av ansvaret for å etterforske folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser, jf. prinsippet om komplementaritet hvoretter ICCs etterforskning står tilbake for reell straffeforfølgning i en stat som har evne og vilje til å etterforske de samme forbrytelser. Det personlige ansvaret, og etterforskningsansvaret, omfatter også medvirkning til slike forbrytelser. Det pågår for tiden ingen etterforskning ved ICC av de her anmeldte forhold, og det er lite sannsynlig at det vil skje i nærmeste framtid.

Norsk påtalemyndighet har derfor et særskilt ansvar for å etterforske i dette tilfellet.

6 Habilitet

Klagen gjelder blant annet henleggelse av anmeldte forhold knyttet til nåværende finansminister Jens Stoltenberg. Så vidt klagerne er kjent med er riksadvokat Jørn Maurud samboer eller gift med tidligere statsråd Hanne Bjurstrøm, som var arbeidsminister i 2009–2012 i Jens Stoltenbergs annen regjering.

Selv om dette ikke innebærer automatisk inhabilitet, mener klagerne at riksadvokaten bør vurdere hvordan det tar seg ut utad om han er ansvarlig for behandlingen av denne klagesaken, og om det eventuelt bør oppnevnes en setteriksadvokat. Etter klagerne syn vil det være fornuftig. Klagerne ber om å bli informert om eventuell oppnevning av setteriksadvokat.

Oslo 24. juli 2026

På vegne av

Palestinakomiteen

Grandmothers against Genocide

Rami Samandar

Marianne Bergvall Kirsti Mæhle